

BESLUT

2015-10-26

Dnr: 15/01434,
1438, 1441 och
1478

SAKEN

Aktuellt, SVT2, *Gomorrön Sverige*, SVT1 samt *Rapport*, SVT1, kl. 7.30, 8.00, 8.30, 18.00 och 19.30, 2015-06-03, inslag om utbildningsnivå hos asylsökande; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslagen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGEN

Inslagen handlade om en granskning av Sveriges Television (SVT) som visade att det aldrig tidigare kommit så många välutbildade invandrare till Sverige som det gör nu.

Inslaget i *Aktuellt*

Inslaget presenterades av nyhetsuppläsaren enligt följande.

Mm, och vi ska fortsätta på temat invandring nu för en av de största utmaningarna när det gäller alla de människor som nu kommer till Sverige är ju att de ska komma i arbete så snabbt som möjligt. Och faktum är att det aldrig tidigare har kommit så många välutbildade invandrare hit som nu. Och det är syrierna som lyfter utbildningsnivån. Mer än hälften av syrierna har dessutom yrken där det behövs personal. Det här visar en sammanställning som SVT har gjort.

I inslaget medverkade ett antal personer som nyligen kommit till Sverige. De redogjorde för sina tidigare yrken och avslutade utbildningar. Reportern sa därefter följande.

Under det senaste året har i genomsnitt över hundra högutbildade kommit till Sverige varje vecka. Det är mer än någonsin tidigare. Och det är framför allt den syriska

flyktingvågen som gör att Sverige har fått den största akademiska tillströmningen någonsin. De som har tur hamnar här i en specialutbildning i svenska för akademiker. [---]

De har alla varit här i mindre än ett år. Alla vill komma snabbt i jobb. Det borde inte vara något problem. Var tredje syrier som kommer till Sverige har en hög utbildning visar SVT:s granskning. Och när vi tittat närmare på vilka yrken och utbildningar de har visar det sig att 66 procent av de syrier som är inskrivna i etableringsuppdraget har yrken som det finns efterfrågan eller hög efterfrågan på i Sverige. Det borde alltså vara plättlätt för de nyanlända i klassrummet i [ortsnamn] att få jobb. Men så finns det annan statistik som inte talar till deras fördel. För en nyanländ till Sverige tar det i genomsnitt sju år att komma i arbete.

I inslaget medverkade en lärare, A, som undervisade i klassrummet. Följande sades av A och reportern.

(Reporter) – En av förklaringarna till den långa väntan ligger i att det här är ett undantag. Specialklasser för akademiker finns bara på några ställen och bara ibland. (A) – Ja, vi borde ju ha den här kursen till alla som har högre utbildning. Just nu är vi som sagt inte förberedd på att det kommer så många. Det är lite olika. (Reporter) – Det är mer eller mindre slump och tur om man hamnar här? (A) – Ja, det är så. [---]

(A) – Det finns så mycket kompetens. Vi har specialister här som kan ta hand om till exempel barn och ungdom. De är utbildade till det. Varför ska vi inte använda just dessa människor? Varför ska de göra något annat än det de är riktigt duktiga på? (Reporter) – Den frågan ställs ofta i klassrummet i [ortsnamn] men därute väntar en mycket större fråga. Nämligen den om hur Sverige ska handskas med det största kompetensregnet som någonsin fallit över landet.

Inslagen i Rapport

Rapport kl. 7.30, 8.00, 8.30 och 18.00

Inslaget klockan 7.30 presenterades av nyhetsuppläsaren enligt följande.

God morgon. Människor som flyr till Sverige har aldrig varit så välutbildade som nu. Det visar en granskning som SVT gjort. De som kommer är ofta färdigutbildade ingenjörer, läkare och datatekniker.

Reportern sa följande i början av inslaget.

Det syns inte i handelsstatistiken men i Sverige sker just nu en massiv import av kunskap. Av de flyktingar som kommer till Sverige har många med sig universitetsutbildningar. De är färdiga ekonomer, tandtekniker eller dataingenjörer. En utländsk examen måste godkännas av Universitets- och högskolerådet och här har ansökningarna aldrig varit flera.

I inslaget medverkade en avdelningschef på Universitets- och högskolerådet, B. I inslaget sades följande av B och reportern.

(B) – Vi har haft konstant ökning under en lång period och vi ser i år att det fortsätter öka med uppåt 30 procent. Så att det är klart det tar lite tid att jobba ifatt. Så handläggningstiderna har ökat något. (Reporter) – Ansökningarna hos UHR har ökat med 55 procent de senaste fem åren. Och hos Socialstyrelsen som har hand om legitimationsyrken som läkare och tandläkare har ansökningarna också ökat kraftigt.

Bara mellan 2013 och 2014 ökade ansökningarna där med 36 procent. Och ännu syns ingen avmattning i strömmen av akademiker till Sverige. (B) – Nej, vi är fortfarande inne i ett läge där det ökar, helt klart.

I inslaget klockan 8.30 medverkade Sveriges gymnasie- och kunskapslyftsminister. I övrigt var inslagen klockan 8.00, 8.30 och 18.00 huvudsakligen likalydande som inslaget klockan 7.30.

Rapport kl. 19.30

Inslaget presenterades av nyhetsuppläsaren enligt följande.

Och aldrig tidigare har så många välutbildade människor kommit till Sverige. Var tredje syrier som kommer har en hög utbildning med sig i bagaget. Det visar en granskning som SVT gjort. Vi har besökt Sörmland där utbildningsnivån för hela befolkningen höjts i och med invandringen.

I inslaget sa reportern följande.

Enligt en granskning som SVT gjort har de flyktingar som kommer till Sverige aldrig varit så välutbildade som nu. Aldrig tidigare har så många ansökt om att få sin utländska examen godkänd i Sverige. Och det är framför allt syrierna som står för den ökningen. Var tredje syrier som kommer har en eftergymnasial utbildning med sig.

I inslaget medverkade läraren A samt den integrationsansvariga på Länsstyrelsen Sörmland, C. I inslaget sades följande av C och reportern.

(C) – Man ser i statistiken verkligen att invandrare leder till att utbildningsnivån i Sörmland höjs. Det är roligt. (Reporter) – Det är inget tvivel om det? (C) – Nej, så är det. Så är det absolut. Speciellt de här senaste åren kan man se det.

I slutet av inslaget medverkade en kvinna, D, som kommit till Sverige från Syrien tio månader tidigare. D fick undervisning i svenska på skolan i den aktuella orten i Sörmland och sa bland annat följande i inslaget.

Jag ska plugga ihjäl mig för att få ett lika bra jobb som jag hade i Syrien. I Syrien var jag engelsklärare och rektor. Jag hoppas kunna bli samma sak här i Sverige.

Inslaget i *Gomorron Sverige*

Inslaget presenterades av programledarna enligt följande.

(Programledare 1) – Och vi ska säga såhär att aldrig förr har det kommit så många välutbildade till Sverige som nu. Och det är flyktingar från Syrien som står för detta kompetensregn får man väl nästan säga? (Programledare 2) – Ja, faktiskt var tredje flykting från Syrien har eftergymnasial utbildning och i Sörmland har flyktingarna gjort att hela befolkningens utbildningsnivå höjts. Det har vi hört om i nyhetssändningarna nu på morgonen.

I inslaget medverkade kvinnan D samt Sveriges gymnasie- och kunskapslyftsminister som diskuterade förutsättningarna för att nyanlända personer snabbt ska få jobb och hur detta kunde förbättras.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser sammanfattningsvis att inslagen var missvisande, osakliga och partiska. Det gavs en felaktig presentation av statistik, bland annat genom att definitionen av högutbildad som användes i inslagen inte var densamma som vad som vanligen menas med begreppet. Den statistik som användes i inslagen var feltolkad och överensstämmer inte med annan statistik hos till exempel Statistiska Centralbyrån (SCB). Inslagen var vidare ensidiga och utgjorde propaganda.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför följande.

Några av anmälarna menar att siffrorna över validering bör jämföras med storleken på invandringen de aktuella åren. Men validering sker sällan samma år som individen invandrat. Det är en stor eftersläpning varför sådana jämförelser kommer att halta. Inslagen handlade därför inte om andelen valideringar utan om ökningen i absoluta tal.

Det påstods inte i dessa inslag att ökningarna enbart gällde flyktingar från Syrien eller ens flyktingar i allmänhet. Däremot hade redaktionen inhämtat uppgifter från ansvariga vid Socialstyrelsen och Universitets- och högskolerådet om att tillströmningen av flyktingar från Syrien är den enskilt största faktorn bakom ökningen i antalet ansökningar om valideringar under de senaste åren. I bakgrunden till de slutsatser som drogs, om att antalet välutbildade flyktingar som kom till Sverige var rekordhøgt, fanns också statistik från Arbetsförmedlingen, som redovisades i flera sändningar under dagen. Bland annat gällde det uppgiften om att var tredje flykting från Syrien har en eftergymnasial utbildning.

Hur SVT:s granskning var gjord presenterades på ett tydligt sätt med följande text på SVT Nyheters hemsida.

För att ta reda på utbildningsnivån bland de syrier som flytt till Sverige under de senaste åren har SVT Nyheter bland annat tagit del av statistik från Arbetsförmedlingen. Siffrorna redovisar utbildningsnivån bland syrier inskrivna i det så kallade etableringsuppdraget från 2012 till och med februari 2015. För att vara säkra på att vi inte räknar samma individ två gånger i statistiken har vi fokuserat på de som blivit nyinskrivna i etableringsuppdraget per år.

Lagen som ligger bakom etableringsuppdraget omfattar nyanlända i arbetsför ålder (20-64 år) samt nyanlända i åldern 18-19 år utan föräldrar i Sverige med uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande. Lagen omfattar även anhöriga, i samma ålder, som ansökt om uppehållstillstånd. Statistiken från Arbetsförmedlingen bygger med andra ord på flyktingar som har flytt från Syrien och fått asylstatus i Sverige, samt deras anhöriga.

Med högutbildade menar vi de personer som har uppgett att de har studerat upp till två år eller längre än två år på eftergymnasial nivå, samt forskare. Jämförelser med de som är högutbildade bland övriga personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen har räknats på samma vis.

Vi har även undersökt hur många valideringar av högskoleutbildningar som Universitets- och högskolerådet har utfört sedan år 1993. Det är deras uppdrag kontrollera utländska utbildningar och godkänna dem. Det har vi dessutom kompletterat med uppgifter från Socialstyrelsen om valideringar av legitimerade yrken. Socialstyrelsen för inte statistik på ursprung, men ansvariga på myndigheten bekräftar att syrierna står bakom en stor del av ökningen i antal valideringar de senaste åren.

Flera anmälare anser att rapporteringen om högutbildade syrier var direkt felaktig och hänvisar till andra statistiska uppgifter. Bland annat har framhållits att SCB har utrett nyanländas utbildningsnivå och att denna statistisk inte överensstämmer med de uppgifter som SVT publicerade, det vill säga att en tredjedel av de nyanlända syrierna var välutbildade.

I SCB:s rapport ”Utbildningsbakgrund bland utrikes födda” redovisas utbildningsnivå för nyanlända åren 2009 till och med vårterminen 2013. Den statistiken är av äldre datum än den statistik från Arbetsförmedlingen som redaktionen redovisade. Rapporten missar i stor utsträckning syrierna, där ju de flesta kommit senare till Sverige. I Migrationsverkets statistik för beviljade uppehållstillstånd ser man att antalet syrier var 183 år 2011, 5 152 år 2012 och 12 540 år 2013. År 2014 beviljades 17 601 uppehållstillstånd till syriska flyktingar. Det innebär att SCB:s rapport ännu inte hade hunnit få med nära 50 procent av de hittills beviljade syriska uppehållstillstånden. De uppgifter som publicerades i de aktuella inslagen handlade om utbildningsnivån bland de inskrivna i det så kallade etableringsuppdraget som administreras av Arbetsförmedlingen och sträckte sig så långt fram som till februari 2015. Statistiken som redaktionen tog del av från myndigheten täcker alltså en mer närliggande period än SCB:s undersökning.

Vidare framhåller anmälare att definition av ”högutbildad” skiljer sig från den SCB använder sig av. Eftersom materialet i SVT:s undersökning var från Arbetsförmedlingen var det självklart att utgå från den kategorisering som den myndigheten använder sig av. Där klassificeras högre utbildning i tre kategorier: ”eftergymnasial utbildning, kortare än två år”, ”eftergymnasial utbildning, två år eller längre” samt ”forskare”. År 2014 motsvarade gruppen ”kortare än två år” 6 procent. De med en utbildning längre än 2 år efter gymnasiet motsvarade 31 procent av alla syrier i etableringsuppdraget. Andelen forskare var mindre än 1 procent. Påståendet ”var tredje syrisk flykting är högutbildad” baseras på denna statistik.

SVT vill framhålla att uttrycket ”akademisk utbildning” inte användes i samband med den egna undersökningen baserad på Arbetsförmedlingens statistik. Däremot användes uttrycket ”eftergymnasial utbildning” frekvent, samma

begrepp som Arbetsförmedlingen använder sig av. Det är en tolkningsfråga om vad som kan anses utgöra ”hög utbildning”. SVT anser att det framgick i rapporteringen att man i detta fall valt att definiera det som eftergymnasial utbildning.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden anser att det genom bland annat svepande formuleringar om akademiker kunde uppfattas så att med högutbildad och hög utbildning avsågs enbart utbildning på högre nivåer, i form av till exempel universitetsutbildningar. Nämnden kan dock, mot bakgrund av vad som framgår i SVT:s yttrande, inte finna att inslagen gav en missvisande bild av de aktuella förhållandena. Inslagen strider därför inte mot kravet på saklighet.

Nämnden kan inte heller finna att vad anmälarna i övrigt anfört medför att inslagen strider mot kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl, Elisabet Bäck, Leif Hedman, Jan Holmberg, Nedjma Chaouche och Clas Barkman efter föredragning av Nathalie Eriksson.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Nathalie Eriksson

Detta är en elektronisk kopia av beslutet. Namnunderskrifter finns på originalhandlingen som förvaras hos myndigheten.